

Vlaams
Parlement

ingediend op **1144** (2016-2017) – Nr. 1
26 april 2017 (2016-2017)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn
uitgebracht door Rob Beenders

over het asbestafbouwplan

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn:

Voorzitter: Tinne Rombouts.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bart Nevens, Axel Ronse, Ludo Van Campenhout, Wilfried Vandaele;
Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens, Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
Gweny De Vroe, Lydia Peeters;
Rob Beenders, Bruno Tobback;
Johan Danen.

Plaatsvervangers:

Jelle Engelbosch, Sofie Joosen, Jos Lantmeeters, Jan Peumans, Grete Remen, Sabine Vermeulen;
Caroline Bastiaens, Sonja Claes, Jos De Meyer, Bart Dochy;
Mathias De Clercq, Willem-Frederik Schiltz;
Bert Moyaers, Els Robeyns;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;
Hermes Sanctorum-Vandevoorde.

INHOUD

I.	Toelichtingen	4
1.	Toelichting door de OVAM	4
1.1.	Beslissing van de Vlaamse Regering van 24 oktober 2014.....	4
1.2.	Doorkijk asbestafbouwplan	6
1.3.	Een investering die loont	6
1.4.	Aansturende regelgeving	6
1.5.	Flankerend en ondersteunend beleid	8
1.6.	Inzichten en aandachtspunten	9
2.	Toelichting door de minister	10
II.	Vragen en opmerkingen van de leden.....	11
1.	Tussenkoms van Hermes Sanctorum-Vandevoorde	11
2.	Tussenkoms van Johan Danen	11
3.	Tussenkoms van Gwenny De Vroe.....	11
4.	Tussenkoms van Bart Nevens	12
5.	Tussenkoms van Rob Beenders.....	13
6.	Tussenkoms van Wilfried Vandaele.....	13
7.	Tussenkoms van Lydia Peeters	13
8.	Tussenkoms van Tinne Rombouts	13
III.	Antwoorden	14
1.	Antwoorden van de OVAM	14
2.	Antwoorden van de minister	18
IV.	Bijkomende vragen en antwoorden	18
	Gebruikte afkortingen	20
	Bijlage: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn hield op 21 maart 2017 een gedachtewisseling met Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, en Sven De Mulder, medewerker dienst Interventies, Verwijderingen en Saneringen van de OVAM, over het in opmaak zijnde asbestafbouwplan.

De getoonde presentatie van de OVAM is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichtingen

1. Toelichting door de OVAM

1.1. Beslissing van de Vlaamse Regering van 24 oktober 2014

Sven De Mulder herinnert eraan dat de Vlaamse Regering eind oktober 2014 besliste tot een asbestveilig Vlaanderen. Asbestveilig betekent echter niet asbestvrij, wat niet haalbaar is. Dat zou immers betekenen dat alle infrastructuur, wegenis, gebouwen tot op en onder de bodem moeten worden afgebroken. De OVAM heeft echter vastgesteld dat Vlaanderen vandaag niet altijd asbestveilig is bij normaal gebruik van een gebouw, voor wonen, werken, recreatie. Bijkomende maatregelen en communicatie zijn nodig om daaraan te verhelpen. In de voornoemde beslissing kreeg de OVAM de opdracht een beleidsplan uit te werken. Asbest heeft heel wat negatieve connotaties. Het is duur en risicovol om te verwijderen, nochtans loont de investering. In haar aanpak zit ook regelgeving, ingebed in de milieuwetgeving, alsook een ondersteunend en flankerend beleid.

In 2014 erkende de Vlaamse Regering dat er bijkomende inspanningen nodig waren. In diezelfde beslissing werden enkele asbesthoudende materiaalgroepen en gebouwen als prioritair aan te pakken betiteld. Ook werden kwetsbare doelgroepen afgebakend zoals jongeren en particulieren.

In de doorstartfase tussen 2015 en 2018 worden er vervolgstudies georganiseerd over onder meer de risico's, de inventarisatie, kostenramingen en kostenefficiënte veilige verwijdermethoden. In die periode wordt ook de regelgeving voorbereid. Zo wordt er met proefprojecten, die doelgroep- en/of materiaalgericht zijn en in samenwerking verlopen met lokale partners, nagegaan welke initiatieven geschikt zijn voor opschaling en terechtkomen in de OVAM-portfolio. Uiteraard vergt een traject dat inspanningen vraagt van overheden en gebouweigenaars bilateraal overleg: om de behoeften en knelpunten te kennen, om afstemming en draagvlak te vinden, om per doelgroep geschikte instrumenten voor ondersteunend en flankerend beleid te bepalen. Het is de bedoeling de doorstartfase af te ronden in 2018 met de goedkeuring door de Vlaamse Regering van een asbestafbouwplan.

Het centrale probleem is dat asbesthoudende materialen niet eeuwig meegaan. Vezelcement, waar asbest een type van is, vaak gebruikt voor dakplaten en gevelleien, verweert na vijftien tot twintig jaar. Het cement dat de vezels initieel goed bond, desintegreert onder invloed van (zure) regen en laat de asbestvezels los. De vezels verspreiden zich in de lucht, in de depositiestof of vloeien mee met het regenwater en komen in het afvoercircuit terecht. Niet alleen de bodem net onder de drup, ook het riolerings- en grachtenslib geraakt verontreinigd met asbestvezels. Regenwater van asbesthoudende daken kan ook niet zonder risico's gebruikt worden in de moestuin. Zonnepanelen en overzetsdaken zijn verboden op asbesthoudende daken, zowel door de milieuwetgeving als door de federale arbeidswetgeving, omdat ze onmogelijk zijn zonder de structuur te beschadigen.

Ook het ontmossen beschadigt het dakoppervlak en contamineert de bodem en lucht met vrije asbestvezels. Een brand heeft, onvrijwillig, dezelfde effecten, de vrije asbestdeeltjes geraken met explosie, rook of bluswater verspreid. Dergelijke calamiteiten zorgen voor hoge kosten, niet alleen voor de eigenaar maar ook voor het openbaar bestuur, dat die kosten moeilijk kan recupereren.

Verwering en slijtage vinden niet alleen plaats aan de buitenzijde. Ook langs de onderzijde van golfplaten, vooral met een metalen dakstructuur, ontsnapt er asbeststof. Erkende asbestverwijderaars die vooraleer te slopen of te verwijderen een nulmeting moeten doen, stellen geregeld al hoge overschrijdingen vast.

De risico's blijven helaas niet beperkt tot de dakschil. Naast de hechtgebonden toepassingen, met asbest in een grote hoeveelheid bindmiddel, cement, lijm of andere zijn er immers de niet-hechtgebonden toepassingen waar doorgaans veel meer asbest in zit, zoals de plaasterleidingisolatie rond cv-buizen die nog in heel wat woningen van voor 1980 terug te vinden is. Loodgieters voeren snelle herstellingen niet altijd op een veilige manier uit. Plaasterisolatie is daarnaast evenmin een eeuwig leven beschoren en veroorzaakt contaminatie door depositie op onderliggende vloeren of materialen.

Een bijzonder kwetsbare groep zijn jonge mensen die oudere woningen kopen om te renoveren en de gevaren van asbest niet kennen. Het is niet verplicht hen bij aankoop in te lichten over het asbest in de woning. Ze herkennen het vaak niet en gaan er niet op de juiste voorzichtige manier mee om. De overheid besteedt wel veel aandacht aan hoe de woning er moet uitzien op het vlak van energie en andere prestaties, maar de weg ernaartoe kent risico's omwille van de mogelijke aanwezigheid van asbest. De OVAM vreest dat het probleem tot 2070 impact zal blijven hebben. Doordat het materiaal verder verweert, zal de toestand allicht slechter worden.

Momenteel heerst er dus een vals gevoel van veiligheid. Het gros van het asbest is verboden in 1998, maar bepaalde toepassingen pas sinds 2001 en zelfs sinds 2005. Het klopt dat hechtgebonden asbest enkel problemen geeft bij het breken, schuren of slijpen ervan, maar dat is enkel in de staat waar het van de productieband rolt, niet in verweerde toestand. Voorts leeft de illusie dat asbestslachtoffers of risicogroepen enkel de voormalige arbeiders van asbestverwerkende bedrijven zijn en er dus geen meer zullen bijkomen. De OVAM beoordeelt de huidige situatie in en rondom gebouwen echter niet als asbestveilig. Het leefmilieu, de bodem, de lucht worden er nog steeds door aangetast. Mensen lopen nog steeds risico's door louter in of rond een gebouw te zijn, in hun gewone woon-, werk- of recreatieomgeving. Werkgevers, gehouden tot veiligheid door de federale wetgever, schatten de risico's fout in doordat ze de meetinstrumenten om bij het bewerken van asbest grenswaarden te bewaken, ook gebruiken om te bepalen of de dagelijkse werkomgeving veilig is.

Nederland heeft de waarde waaraan een arbeider die met asbest werkt, mag blootgesteld worden met een vijfvoud verlaagd, dus vijf keer strenger dan voor de Belgische werknemers. In 2015 legden het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's naast de bouw en de asbestverwerkende bedrijven, nieuwe risicogroepen vast als doe-het-zelvers, leerkrachten, schoolkinderen, bewoners van gebouwen, kantoorwerknemers enzovoort. Het wereldwijde aantal geschatte asbestdoden zou volgens hen oplopen tot 47.000 per jaar, wat 50 percent meer is dan de huidige inschattingen. Dat is het dubbel van het aantal dodelijke verkeersslachtoffers. Dat zou in België ongeveer 1400 doden betekenen, heel wat meer dan de huidige schatting van 300 asbestdoden per jaar.

Nederland voerde in 2015 een verbod op het bezit van asbestdaken vanaf 2024 in. Het eerste verbod op asbestproducten werd daar vier jaar eerder uitgesproken dan in België, namelijk in 1994. Daar de levensduur van vezelcement op dertig jaar bepaald is, is het verbod op daken in 2024 gezet. Nederland verplicht daarnaast een asbestinventaris bij verbouwing of sloop. Ook in het Verenigd Koninkrijk keurden alle partijen een parlementaire resolutie goed om scholen en andere publieke gebouwen asbestvrij te maken tegen 2028, en alle andere gebouwen tegen 2035. Frankrijk kent een verplichte asbestinventaris bij verkoop. Italië kent dat ook en koppelt daar maatregelen aan, afhankelijk van de risicosituatie. In 2013 stemde het Europees Parlement een resolutie waarin per lidstaat een afbouwplan gevraagd werd, met een streefdoel van asbestvrije publieke gebouwen tegen 2028. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is in 2015 gestart met een haalbaarheidsstudie van een asbestafbouwplan.

1.2. Doorkijk asbestafbouwplan

De idee leeft dat asbestverwijdering enkel duur is, maar de investeringen in een asbestveilig Vlaanderen tegen 2040 vertonen zowel op vlak van economie, leefmilieu als gezondheid, voor zowel de overheid als de gebouweigenaar, een batig saldo. Voor het asbestafbouwplan is er een tweesporenaanpak, met aansturende regelgeving in het Materialendecreet en VLAREMA en een flankerend ondersteunend doelgroepgericht beleid.

1.3. Een investering die loont

Asbest verwijderen geeft een impuls aan bouw-, afval- en milieusector, met meer werkgelegenheid, innovatie en de export van expertise. Het leefmilieu heeft er baat bij omdat de vervuiling verdwijnt, maar ook omdat het vaak gaat om oude gebouwen kan de verwijdering gepaard gaan met energiebesparende maatregelen, dus batig zijn voor het halen van de klimaatdoelstellingen. Wie nu besmet wordt met asbest, zal pas binnen dertig tot veertig jaar opduiken in de asbeststatistieken. Dus pas dan kan bepaald worden of de huidige ingrepen het aantal slachtoffers heeft doen dalen. Wie vandaag aan asbest sterft, is dertig tot veertig jaar geleden blootgesteld. Naast de sterfgevallen zijn er nog andere slachtoffers zoals diegenen die jarenlang ongerust zijn omdat ze blootgesteld zijn en de familie van wie ziek wordt.

Asbest verwijderen is ook voordelig voor een eigenaar. Hoe slechter immers de staat van het asbesthoudende materiaal, hoe minder de eigenaar of een gewone aannemer er zelf aan mag doen. Meer en meer materialen mogen enkel worden verwijderd onder uiterst strenge voorwaarden of door erkende asbestverwijderaars. Allicht zullen ook de gezondheidsgrenswaarden verstrengen, waardoor het goedkoper is nu te verwijderen dan over enkele jaren. De huiseigenaar kan dus voordeel doen door bijkomende kosten te vermijden. Overheden en zeker lokale besturen geven nu heel wat uit aan interventies, (pre)financiering van saneringen, calamiteiten en handhaving. Die kosten zullen er nog heel lang zijn, tenzij de afbouw versneld wordt.

1.4. Aansturende regelgeving

Naar analogie met de risicogronden, gaat de regelgeving zich richten op risicoconstructies en -installaties, waar dus de kans bestaat dat asbest werd toegepast. Al wat gebouwd is voor het verbod, is een risicoconstructie. Dat lijkt drastisch maar de kans iets van asbest in dergelijk gebouw terug te vinden is 70 tot meer dan 90 percent. De ondergrondse nutsinfrastructuur en het bodem- en het grondwater vallen niet onder deze wetgeving. Bodem en grondwater vallen reeds onder het Bodemdecreet en het afbouwtempo van ondergrondse nutsinfrastructuur valt buiten de haalbare scope 2040. Asbestveilig betekent dat

er bij een normaal gebruik van het gebouw geen blootstellingsrisico's meer zijn, wat betekent dat eenvoudig bereikbare, risicovolle asbesttoepassingen moeten worden verwijderd. Wat door werken, renovatie, sloop, herstellingen of onderhoud bereikbaar wordt, wordt ook best verwijderd.

Een stapsgewijze aanpak is nodig. Daarom stelt de OVAM voor om tegen 2032 het verwijderen van asbestdaken, -gevels en -kanalen ouder dan van 1980 te verplichten, de jongere dan tegen 2034. Tegen 2040 zouden dan alle asbesthoudende materialen die eenvoudig bereikbaar zijn en blootstellingsrisico's veroorzaken, weg moeten.

Om dat waar te maken, is het nodig inventarisatie te verplichten, bijvoorbeeld bij verkoop, verhuur of als onderdeel van een sloopinventaris. Momenteel zijn er geen centrale gegevens over de aanwezigheid van asbest. De OVAM is dan ook aangewezen op steekproeven en extrapolaties. Werkgevers zijn wel tot een vorm van inventaris verplicht, maar eigenaars van woningen niet. Het is allicht niet haalbaar om alle risicoconstructies die onder de verwijderingsplicht vallen, te verplichten tot een asbestinventarisatetest zodat ze in een centrale databank kunnen worden gevoegd. Voor residentieel vastgoed wil de OVAM de asbestinventaris dan ook laten aansluiten bij andere initiatieven, zoals de woningpas. Voor openbare civieltechnische infrastructuur, wegen, sporen, is allicht een andere vorm van rapportageplicht van de voortgang en de afbouw beter. Kortom, de OVAM zal voorwaarden opleggen om te bepalen welke risicoconstructies en welke materialen inventarisatieplichtig zijn.

Een asbestinventaris kan de overheid, net als het grondeninformatieregister, de energieprestatiedatabank en het leegstandregister, helpen om het beleid te monitoren, bij te sturen (voor de meest behoeftige doelgroepen) en te handhaven. Het toezicht op de milieuhandhaving is toevertrouwd aan de lokale toezichthouders, maar de gegevens moeten ook toegankelijk zijn voor de Wooninspectie, de hulpdiensten en de sloopbeheerorganisaties. Volgens de federale arbeidswetgeving is een aannemer nu al verplicht een asbestinventaris te hebben als hij werken uitvoert, ook bij een particulier. Dat wordt echter nog te weinig toegepast. Een asbestinventaris met het asbest, de staat waarin het zich bevindt en hoe het best verwijderd wordt en tegen welke kosten, is voor particulieren een goede zaak, vooraleer ze een woning kopen, maar ook als ze werken uitvoeren. Dat is zowel preventie als sensibilisering. Als er nu asbest wordt aangetroffen na een verkoop, leidt dat tot disputen over verborgen gebreken. Een verplichte inventaris zal zowel de koper, de verkoper, de huurder als de verhuurder meer rechtszekerheid en bescherming bieden. Een eigenaar zal daardoor ook meer inspanningen ter verwijdering doen om een zo gunstig mogelijk asbestattest te krijgen, om het goed te verkopen of om zelf in een veilige en gezonde woning te wonen. Een goede selectieve sloop vermijdt zware verwerkingskosten.

De asbestinventaris zal, in tegenstelling tot die volgens de federale arbeidswetgeving, uitgevoerd worden door een gecertificeerde asbestdeskundige. De spreker maakt voorts gewag van een kwaliteitsborgingssysteem met erkenningen en audits door certificatie-instellingen. De OVAM zal instaan voor de erkenning van die instellingen. Er komt voorts een uniform inspectieprotocol. Meestal zal er een niet-destructieve asbestinventaris komen, die volstaat aangezien de diepere materialen geen risico vormen. Een destructieve komt er enkel voorafgaand aan sloop. Welke handelingen er ondernomen dienen te worden, zal in het protocol vastliggen. Doel is dat elke asbestdeskundige tot dezelfde conclusies zou komen. In het energieprestatiecertificaat blijkt dat wel eens een probleem te zijn.

Vlaanderen zal toestaan dat de interne preventieadviseur de bestaande bedrijfsasbestinventaris registreert in de databank. De kwaliteit van veel van die

inventarissen laat te wensen over en vaak zijn ze niet meer up-to-date. Ook bedrijven zullen aan een audit van een certificatie-instelling kunnen worden onderworpen.

Om de mijlpalen te bewaken, is het belangrijk dat de centrale asbestdatabank toegankelijk is voor de lokale milieutoezichthouders. Ook de evolutie naar een omgevingsvergunning is goed voor de verwijdering van asbest. Zo moet Stedenbouw controleren of er een sloopinventaris is bij de omgevingsvergunning. Ook de Wooninspectie kan de aanwezigheid van asbest in rekening brengen bij het beoordelen van de geschiktheid van de woning. Geïnspireerd door de leegstandsheffing van het grond- en pandenbeleid verwacht de OVAM dat een vorm van heffing de handhaving mee zal kunnen financieren na het verstrijken van de decretale mijlpalen. De aanwezigheid van asbesttoepassingen zoals asbestdaken en -gevels betekent voor de lokale besturen immers toenemende kosten voor handhaving en milieusaneringen bij incidenten zoals brand, stormschade of gewoon door slijtage bij verwaarlozing. Hoe minder asbest op hun grondgebied, hoe beter voor de lokale besturen.

1.5. Flankerend en ondersteunend beleid

Eigenlijk is asbestverwijdering geen strikte milieusanering maar een onderdeel van gebouwenrenovatie. De asbestgerelateerde kosten situeren zich enkel in de ontmantelingsfase, niet in de heraanlegfase. Bij een grondige aanpak van bijvoorbeeld een dak gaat 80 tot 90 percent van de kosten naar heropbouw. De afbraak is goed voor 10 tot 20 percent van de kosten, maar de meerkosten voor verwijdering van asbestleien blijven vooral beperkt tot de container met bigbag voor transport en de stortkosten, goed voor een paar honderd euro voor een gemiddeld woningdak. Dan gaat het wel over hechtgebonden toepassingen. De verwijdering van de niet-hechtgebonden toepassingen als leidingisolatie is een heel ander verhaal, met hoge kosten voor de loutere verwijdering ervan.

Al in de conceptnota Renovatiepact van 17 juli 2015 stond het streefdoel van een geïntegreerde duurzame gebouwenrenovatie tot niet alleen energiezuinige maar ook asbestveilige en dus gezonde woningen. Dat is goed voor het beleid, maar ook voor de bewoner. Dat woningen sneller gerenoveerd zullen worden, zorgt ook voor een snellere realisatie van de klimaatdoelstellingen. Het huidige renovatietempo bedraagt 0,7 percent per jaar. Een hoger tempo is nodig om de doelstellingen van het Renovatiepact en het Klimaatbeleidsplan te halen. Het realiseren van de asbestdoelstellingen 2040 zal de renovatiegraad verdrie- of zelfs verviervoudigen. Het asbestveilig Vlaanderen 2040 en Vlaanderen 2050 conform de klimaatdoelstellingen, sporen dus samen.

Het Renovatiepact focust op de isolatie van de buitenschil. Laat nu net het grootste asbestpassief, in gewicht meer dan 90 percent, zich in gevel- en dakbekleding bevinden. De vernieuwing van de stookinstallatie vormt ook een prioriteit van het Renovatiepact terwijl asbesthoudende leidingisolatie een van de grootste pijnpunten is. Een andere verwevenheid is dat er op asbestdaken geen zonnepanelen mogen geplaatst worden. Heel wat dakpotentieel gaat zo verloren.

Naast de studies liepen er in de doorstartfase ook heel wat proefprojecten. Het is niet zo dat ze het ultieme instrument voor het afbouwbeleid zullen genereren, maar allicht wel onderdelen van de oplossing. De proefprojecten kennen een aantal vaste principes, namelijk door schaalvergroting, ontzorging en kwaliteitsborging meer mensen bereiken aan interessantere prijzen of een grotere draagkracht realiseren. De OVAM werkt steeds samen met een lokale partner, privé of publiek, bijvoorbeeld een afval- of streekontwikkelingsintercommunale. De proefprojecten zijn materiaal- en doelgroepgericht. Een belangrijke beoordelingsgrond is de meerkost van de asbestverwijdering. De asbestgerela-

teerde meerkost voor de verwijdering van een asbestdak van een woning is zoals gezegd beperkt. Meer ondersteuning dan voor deze asbestgerelateerde kosten via subsidies of cofinanciering lijken daarvoor niet nodig. Dakvernieuwing en -isolatie worden immers ook al gedekt door energie- en renovatiepremies. Daarom is het vooral nodig de hoge meerkosten van weinig gebonden asbest te vergoeden.

1.6. Inzichten en aandachtspunten

Ook als niet alle proefprojecten een opschaalpotentieel hebben, heeft de OVAM er heel veel uit geleerd. Voor alle proefprojecten is er veel interesse. Voor de verwijdering van asbestdaken hebben dakaannemers drempelvrees. Daarbij komt nog dat hun orderboekje vol zit, ook ten gevolge van de afnemende premies. Hoewel dakaannemers doorgaans geen erkende asbestverwijderaars zijn, mogen ze ook in de toekomst het asbest nog verwijderen. Nu is er weinig controle op hun werkwijze, terwijl die er in de proefprojecten wel is, waardoor ze niet happig zijn. Als niet alle dakaannemers correct werken, is er geen gelijk speelveld.

Om lagere eenheidsprijzen te krijgen, is de samenaankoop van één type materiaal nodig. Eigenaars vragen evenwel te veel maatwerk voor dak en gevel. Dat is minder een probleem in uniforme wijken of straten met gelijkaardige types van gebouwen of met uniforme stedenbouwkundige voorschriften. In Nederland zijn de asbestdaken vooral golfplaten in de agrarische sector en minder leien op gewone gebouwen. Hier in Vlaanderen is de verhouding ongeveer elk de helft. Voor de vervanging van golfplaten, in de landbouw en de bijgebouwen, heeft een samenkoopformule wel een groter potentieel.

Particulieren maar ook landbouwers willen golfplaten zelf kunnen verwijderen. Ze hebben wel interesse in ophaling van die materialen. Particulieren moeten niet aan dezelfde strenge vervoersvoorwaarden voldoen. Daardoor gaan ze vaak onzorgvuldig om met de materialen, ze breken ze om in een zak of in het slechtste geval in de koffer te passen. Ook op de containerparken zelf wordt er soms onzorgvuldig mee omgesprongen, het wordt gegooid, gebroken enzovoort. Een andere groep zijn de ouderen. Zij hebben het nodig dat het volledige traject ontzorgd wordt.

De meest vervelende asbesttoepassingen zijn, zoals gezegd, de niet-hechtgebonden toepassingen. De plaasterleidingisolatie in alle types gebouwen maakt daar een groot deel van uit. Particulieren mogen dat niet zelf of door een zelfstandig aannemer laten verwijderen, maar moeten een beroep doen op een erkende asbestverwijderaar. Sommigen vinden die dan en vragen een offerte. De gelukkigen onder hen krijgen die ook, maar die loopt vlug op tot duizenden euro's, enkel voor de verwijdering van het materiaal, zonder dat er iets in de plaats voor komt. Meestal haakt de particulier daarop af. Nochtans is het asbest laten zitten, geen optie. Door de verwerking komt immers asbeststof vrij. Asbestverwijderaars getroosten zich veelal niet meer de moeite om offertes te maken voor particulieren, net omdat die er zo weinig op ingaan.

Dus daarvoor zijn overheidsinitiatieven nodig. In Antwerpen heeft de OVAM zelf een asbestverwijderaar gecontracteerd met een raamcontract. Dat project loopt goed en de spreker verwacht dat het zal worden voortgezet en overgenomen door andere regio's. Niet alleen moet het werk volledig uit handen van de particulier genomen worden, er is ook cofinanciering nodig. De asbestkost is vaak een hinderpaal om een energiezuinige stookinstallatie te plaatsen. Daarvoor bestaan er wel al subsidiesystemen.

Algemeen is het cruciaal dat de asbestverwijdering geen milieubeleid, maar een onderdeel is van het geïntegreerde beleid voor renovatie tot een duurzaam

gebouw dat ook gezond is om in te wonen. Dat betekent dat er niet zozeer nieuwe instrumenten nodig zijn, maar wel dat de bestaande de verwijdering van asbest moeten stimuleren. Asbest is nu vaak een spelbreker bij energierenovatie omdat de verwijdering ervan te duur is. Door onzorgvuldig handelen kan een gebouw dan wel energiezuinig zijn, maar besmet met asbestvezels. Momenteel is de pakkans voor aannemers die eenvoudige asbestverwijdering onzorgvuldig doen, zo goed als nihil. De arbeidsinspectie moet dringend meer controleren. Daarbij komt nog dat ze haar beleid baseert op de situatie 2006, een actualisatie is dringend nodig.

De private huurwoningen zijn een knelpunt. De uitgebreide vereisten op vlak van gezondheid, energie, asbest enzovoort, zouden verhuurders, vaak vijftig- en zestigplussers immers kunnen aanzetten tot het verkopen van de woning. Tot slot beoordeelt de spreker de marktcapaciteit in al haar facetten als voldoende. In Vlaanderen zijn er voldoende mogelijkheden om te storten, eventueel nog te vergunnen. De OVAM bekijkt nu de economische en technische mogelijkheden om asbest te verwerken tot een nieuwe grondstof. Daarvoor werkt ze samen met kennisinstellingen uit Duitsland en Nederland. Er zijn ook voldoende capabele aannemers die de eenvoudige verwijdering aankunnen, zij het dat de controle beter moet. Ook voor het losgebonden en sterk beschadigde asbest zijn er voldoende erkende asbestverwijderaars. Voor de opstart van een inventarisatie, enkel bij verkoop of verhuring, bestaat reeds een startpool van asbestdeskundigen: de asbestdeskundigen die de federale arbeidswet controleren. Veiligheidscoördinatoren en preventieadviseurs kunnen zich laten erkennen. Uiteraard moeten er stelselmatig bijkomende professionelen opgeleid en gecertificeerd worden.

2. Toelichting door de minister

Minister *Joke Schauvliege* zegt dat sinds 2014 het asbestveilig maken van Vlaanderen planmatig en integraal wordt aangepakt. Ze licht voorts enkele proefprojecten toe. IVAREM, de intergemeentelijke vereniging voor duurzaam afvalbeheer regio Mechelen, en de OVAM hebben een proefproject om particulieren maar ook sport- en jeugdverenigingen financieel te steunen bij het verwijderen van oude asbestdaken en -gevels. Het project subsidieert de meerkost voor de verwerking en het transport van het asbest, maar ontzorgt ook. IVAREM zoekt een aannemer die het asbest op een veilige manier verwijdert en een nieuw dak aanlegt conform alle normen. De eigenaar krijgt nadien een verklaring dat het materiaal verwijderd is volgens de code van de goede praktijken.

In een ander proefproject werd voor de deelnemende scholen van de inventarisiestudie een raamcontract voor een erkende asbestverwijderaar afgesloten, wat de kosten aanzienlijk drukt. Een derde proefproject, een samenaankoopformule voor de verwijdering van asbesthoudende golfplaten, gecombineerd met een asbestinventarisatie, loopt in Merksplas. Voor slechts 100 euro kunnen particulieren een volledige asbestinventaris krijgen. In de stad Antwerpen loopt er een proefproject voor het verwijderen van asbesthoudende leidingisolatie uit vijftig huizen in alle districten. De OVAM heeft de praktische hinderpalen al aangehaald: voldoende asbestdeskundigen, aannemers enzovoort.

II. Vragen en opmerkingen van de leden

1. Tussenkoms van Hermes Sanctorum-Vandevoorde

Zonder afbreuk te willen doen aan wat al gedaan is, wordt *Hermes Sanctorum-Vandevoorde* zo stilaan toch wat ongeduldig. De kloof tussen de analyse en de praktijk is immers groot. Een asbestaudit kostte hem 1000 euro. Dit jaar moet er echt duidelijkheid komen over de financiering. In de praktijk verwijderen particulieren zaken als een asbestkoord zelf, omdat het te duur is dat professioneel te laten doen. Ook van scholen is bekend dat er asbest is, maar noch directies, noch ouders weten wat eraan te doen. Eigenlijk overheerst een gevoel van machteloosheid. Het is tijd voor oplossingen!

2. Tussenkoms van Johan Danen

Ook *Johan Danen* vindt dat er nog heel wat stappen nodig zijn om deze gigantische uitdaging te lijf te gaan. Hij informeert waarom de OVAM niets zegt over Duitsland. En klopt zijn aanvoelen dat de OVAM niet gelooft dat de asbestdaken in Nederland tegen 2024 verleden tijd zullen zijn?

Voorts vindt hij het ongehoord dat in de BENovatiecampagne asbestverwijdering geen plaats heeft.

Mensen voelen zich machteloos en denken dat het beter is het asbest te laten zitten dan het onveilig te verwijderen. Dat geeft soms een vals gevoel van veiligheid. Mogen particulieren verweerde asbestgolfplaten zelf verwijderen? Is dat niet eerder te beschouwen als ongebonden asbest?

Het baart hem zorgen dat dakaannemers sterk verschillende prijzen rekenen voor asbestverwijdering. Soms is er een verschil met een factor vijf. Particulieren zullen allicht de goedkoopste kiezen, maar is er voldoende kwaliteitsborging?

De zorgvuldige omgang met asbest op containerparken wordt al meer dan tien jaar een probleem geacht. Wanneer gebeurt er iets aan?

Ook in de landbouw zijn er heel wat asbestdaken. Hij vraagt een bijzondere aanpak voor die sector.

Hij vraagt voorts waarom niet alle scholen deelnemen aan het asbestinventarisatieprogramma.

De OVAM biedt geen doeltreffende oplossingen voor de verwijdering van pleisterasbestisolatie.

Uit studies leert hij voorts dat verweerde asbestdaken zonder dakgoot een bijzonder gevaar vormen. Hoe komt het dat de overheid met die kennis nog niets gedaan heeft? Hij begrijpt dat niet alles snel kan worden verwijderd, maar waarom doet de overheid alvast niet iets om de besmetting te beperken, of in ieder geval particulieren, jeugdverenigingen en scholen goed te informeren.

3. Tussenkoms van Gwenny De Vroe

Gwenny De Vroe is het eens met de doelstelling. Ze informeert of het klopt dat ongeveer 19.000 kilometer van de Vlaamse waterleiding bestaat uit asbestcementen of asbesthoudende materialen.

Ze vraagt te leren uit de fouten bij het energieprestatiecertificaat. Asbestdeskundigen moeten goed opgeleid en gecontroleerd worden zodat elke asbestinventaris van woningen van goede kwaliteit is. Het heeft immers immense financiële consequenties.

Bedrijven met twintig werknemers en meer zijn verplicht tot een asbestinventaris. Wat is de regeling voor kleinere bedrijven?

De gevolgen van opname via de mond zijn niet duidelijk. Is daar extra onderzoek voor gepland?

Voor asbest in drinkwater zijn er momenteel geen normen. De Europese Commissie zou een nieuwe studie lanceren over een normenkader voor drinkwater. Vlaanderen en Italië hebben dat op de agenda gezet van de expertgroep Europese Drinkwaterrichtlijn. Hoe ver staat het daarmee?

Duidelijke en eenvoudige communicatie zijn heel belangrijk. Voorts wil ze weten wat er gedaan wordt tegen malafide aannemers en anderen?

Een erkend asbestverwijderaar kost enorm veel. Ze vraagt aan welke ondersteuningsmechanismen gedacht wordt. Hoe verloopt die financiering in andere landen?

De scholen zijn een andere belangrijke zorg. Hoeveel inspectiebezoeken hebben daar al plaatsgevonden? En zijn daar voorlopige conclusies uit te trekken? Scholen moeten, aangezien ze werkgever zijn, beschikken over een asbestinventaris en een asbestbeleidsplan conform de federale wetgeving. Hoe staan die in verhouding tot de controles van de door de OVAM aangestelde studiebureaus?

Ze heeft in het parlement al meermaals aangedrongen op alternatieven voor het storten van asbest. De OVAM meldt in zijn studie van 2016 dat men werk maakt van die alternatieven alsook van een circulair model. Ze vraagt de minister de state-of-the-artstudie over mogelijke asbestbehandelingsmethodes in Vlaanderen, beperkingen en mogelijkheden, aan de leden van de commissie over te maken.

Als de oudere eigenaars hun woning gaan verkopen wegens asbest, treft dat twee keer de jongere populatie. Wie koopt, moet grote investeringen doen om de woning gezond te maken. En de verhuurmarkt wordt kleiner. Ze neemt zich voor dit te signaleren aan de minister van Wonen.

4. Tussenkomst van Bart Nevens

Bart Nevens had de titel liever scherper gezien, namelijk de pest van asbest. Enkele werken zijn niet vergunningplichtig, onder meer dakwerken en meestal het isoleren van de zijgevel. Voorts zijn er heel wat verborgen asbesttoepassingen, bloempotten, glasal enzovoort. Daar wordt nog lustig in gezaagd en geboord. De overheid moet breder informeren, onder meer naar keukeninstallateurs die keukens, gemaakt in glasal, bewerken of verwijderen. Hoe zal de controle van die toepassingen gebeuren? Als er geen vergunning nodig is, weten de lokale besturen en de handhavers er immers niet van.

Sensibilisering blijft belangrijk. Er heerst immers nog heel wat onwetendheid. Ook gemeenten zijn al verplicht een inventaris te hebben. Zij beheren scholen, kinderdagverblijven, ziekenhuizen, rust- en verzorgingstehuizen. Wie controleert die? Kunnen de lokale besturen helpen mensen te informeren en zelfs aan te zetten tot asbestsaneringen of acties?

Hij ziet wel mogelijkheden tot groepsaankopen, dan misschien niet enkel in de keuze van de materialen, maar wel in de groepering van de werken.

Voor de sanering van stookolietanks werd met BOFAS ook de producent financieel verantwoordelijk gesteld. Hoe kunnen de asbestproducenten verplicht worden om de woningeigenaar de bittere financiële pil te helpen slikken?

Voorts wil hij weten welke garanties er zijn dat een persoon die een woning koopt waar volgens de inventaris asbest in zit, de sanering ook zal uitvoeren. Een woning waar asbest in zit, zal allicht in waarde dalen, waardoor ze net interessant wordt voor minder kapitaalkrachtige kopers.

5. Tussenkost van Rob Beenders

Het treft *Rob Beenders* dat de ramingen van het aantal slachtoffers wereldwijd verdubbeld zijn, twee keer het aantal dodelijke verkeersslachtoffers. De doelstellingen van andere landen zijn dan ook ambitieus: asbestvrij in plaats van asbestveilig. Is Vlaanderen wel ambitieus genoeg, moet alles niet sneller en grondiger?

6. Tussenkost van Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele vraagt naar het gevaar voor de volksgezondheid van drinkwaterbuizen in asbesthoudende materialen, zeker gezien duidelijk wordt dat water dat van asbestdaken druipt, al een gevaar vormt. De drinkwatermaatschappijen beweren dat er niets aan de hand is. De regeringsbeslissing van 2014 zit goed in elkaar, de plannen krijgen stilaan vorm, de proefprojecten lopen. Er zit echter zoveel asbest in de gebouwen dat een grootschalige aanpak nodig zal zijn. In afwachting kan de particulier zelf al wat doen. Het is goed dat hij asbestmaterialen veelal gratis in het containerpark kan deponeren.

Nog meer informatie is nodig aangezien mensen niet weten wat er allemaal asbest bevat. Op Kapaza zijn nog tal van tweedehands asbesthoudende producten terug te vinden. Tot tien jaar geleden ging hij zelf asbestplaten te lijf met de slijpschijf. Zijn buurman spuit nog altijd zijn asbestdak af met de hogedrukreiniger. Het is nodig de bevolking te doordringen van de ernst van het probleem.

7. Tussenkost van Lydia Peeters

Lydia Peeters weet uit besprekingen van het Renovatiepact dat er jaarlijks 88.000 woningen wisselen van eigenaar en dat er 350.000 bewoonde woningen zijn van zeer slechte energiekwaliteit. 90 percent van het asbest bevindt zich in de buitenste schil van de woning. Ze informeert hoeveel woningen in de risicocategorie vallen. Ze neemt aan dat bij de beoordeling van de energieprestatie van die woningen ook gekeken wordt naar asbest.

Voorts vraagt ze wat meer informatie over de studie over asbestverwerkingsmogelijkheden in samenwerking met de VITO en dan specifiek wat er al in Nederland bestaat.

8. Tussenkost van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts vindt gezien de gezondheidsrisico's een grootschalige en planmatige aanpak terecht. Ze vindt dat er de voorbije jaren al heel wat ondernomen is en informatie verzameld is. Dat maakt de noodzakelijke doelgroepgerichte en materiaalgerichte aanpak mogelijk. Hoewel ze sensibilisering nodig vindt, waarschuwt ze ervoor geen paniek te zaaien.

Wat ze te weinig bekend acht, is het gevaar van plaasterleidingisolatie. Het vervangen van oude verwarmingsketels wordt aangemoedigd, maar, gezien de hoge kosten, wordt de asbesthoudende isolatie van de leidingen niet vaak weggehaald. Wat binnenshuis toch grote risico's inhoudt van de gevaarlijkste vorm van asbest, namelijk de niet-gehechte vorm. Zijn er mogelijkheden om dat asbest te fixeren of af te dekken in afwachting van vervanging?

Burgers zijn geïnteresseerd in de proefprojecten, door een gecombineerde schrik voor hoge kosten en gezondheidsrisico's. Denkt de regering aan een algemeen financieel ondersteuningssysteem?

De grote prijsverschillen tussen aannemers verbazen ook haar, nochtans leveren ze allemaal officiële certificaten. Ook als er tijdens verbouwingen asbest aangetroffen wordt, vragen aannemers zeer uiteenlopende bedragen voor de verwijdering. Hoe kan het beleid ervoor zorgen dat de prijsvorming transparanter is en dat de kosten gereduceerd worden?

De inventaris verplicht maken bij verkoop, verhuur of verbouwing, maakt de kosten duidelijk voor eenieder.

Ze informeert wanneer precies in 2018 het plan er zal zijn. Heeft de OVAM al een kostenraming gemaakt?

Naast de ontzorging en de kostenreductie door groepsaankoop, zal de particulier toch zelf moeten investeren. Hoe wordt daar tegenaan gekeken?

Ze vraagt wat meer uitleg over de heffing van het Grond- en Pandendecreet waar inspiratie in wordt gezocht.

Er bestaan al wat verwerkingstechnieken, maar die zijn vooralsnog economisch niet rendabel. Op welke technieken rekent de OVAM? En hoe zet men daarop in?

III. Antwoorden

1. Antwoorden van de OVAM

Sven De Mulder zegt dat de OVAM het tijdstraject volgt dat de regering oplegt: beleidsplan tegen eind dit jaar klaar, met een goedkeuring in 2018. De instrumenten en methodieken zullen daarin beschreven worden. Een doelgroep-gerichte benadering met aangepaste instrumenten is waar de OVAM voor gaat.

Informeren en sensibiliseren zijn cruciaal, de maatregelen zullen dan ook vergezeld gaan van een grote communicatiecampagne. De risico's moeten echter in de juiste proporties geplaatst worden. De asbestcampagne gaat best samen met campagnes voor energieprestaties. Daarom neemt de OVAM nu al deel aan stuurgroepen van het Renovatiepact om die visie te verankeren. Hoeveel alles zal kosten, met een verdeling per doelgroep en materiaal, is nog niet duidelijk. Enkele studies zijn nog niet klaar.

Dat Duitsland uit het benchmarkoverzicht gevallen is, is louter toeval. De OVAM heeft voorbeelden gegeven waar ze zeker van is. Duitsland kent wel gelijkaardige verwijderingsmethodieken als België, maar van de andere aspecten is de OVAM minder zeker.

Het Nederlandse doeljaar 2024 is zeker ambitieus. In Nederland mogen asbestgolfplaten alleen door gespecialiseerde firma's verwijderd worden en daar

zijn er niet zoveel van. De spreker denkt dat ze hun ambities zullen moeten bijstellen, de Nederlanders zelf vinden het vooralsnog haalbaar.

Het klopt zeker dat gehechte asbest door verwerking minder hechtgebonden asbest wordt, waardoor er strengere veiligheidsmaatregelen nodig zijn. Dat betekent niet dat enkel een erkend asbestverwijderaar die kan toepassen. De federale wetgever legt enkel bijkomende maatregelen op opdat de veiligheid gelijk blijft. Of het een binnen- of een buitentoepassing is, maakt ook een groot verschil.

In de proefprojecten is niet gebleken dat aannemers aanzienlijk verschillende prijzen aanrekenen. Omdat de controles nog te wensen overlaten, kunnen sommigen allicht onrealistisch lage offertes indienen door het niet te nauw te nemen met de regels.

De OVAM heeft zeker geen grote problemen op containerparken vastgesteld, maar acht het veiliger als de materialen aan huis opgehaald worden bij particulieren.

Blootstellingsrisico's zijn gelinkt aan herhaaldelijke blootstelling aan hoge concentraties. Net daarom is het gerechtvaardigd dat particulieren zelf, mits ze de voorschriften goed kennen en toepassen, materialen verwijderen.

1000 euro voor een inventaris is buitensporig, de OVAM denkt eerder aan een kost tussen de 250 en 500 euro. Enkel verplichten bij verkoop of verhuur is het doel in een eerste fase, maar om een algemeen beeld te krijgen tegen de mijlpalen, zal een algemene verplichting nodig zijn. De inventaris is een niet-destructieve variant. Af en toe moeten er staaltjes genomen worden, maar doorgaans volstaat een visuele beoordeling. Hoe ouder of hoe groter de woning, hoe duurder de prijs.

Directeurs van scholen moeten als werkgevers over een asbestinventaris beschikken én zijn sinds 1995 verplicht tot een jaarlijkse controle of het asbesthoudend materiaal zich nog altijd in dezelfde toestand bevindt. De brandweer en allicht ook de arbeidsinspectie controleren dat steekproefsgewijs. Of die controles systematisch zijn, weet de spreker niet. De studie in driehonderd scholen was bedoeld om met een extrapolatie naar alle scholen een kostenberekening te maken. Uiteraard werden de risico's ook in beeld gebracht, hoewel dat niet de eerste bedoeling was.

In Nederland zijn de landbouwers de hoofddoelgroep omdat zij het meeste asbest bezitten. In Vlaanderen is dat minder uitgesproken, hoewel ook hier de landbouwbedrijven bij uitstek geschikt bleken voor allerlei toepassingen van asbest in gebouwen. Met begeleiding van een afvalintercommunale, asbestdeskundigen en met goede voorlichting, bieden groepsaankopen voor bepaalde toepassingen als golfplaten wel degelijk perspectieven. In de proefprojecten bekostigt de OVAM de meerkost voor asbest, zijnde de transport- en verwerkingskosten. Samenkoop garandeert niet alleen lagere prijzen maar ook dat de aannemers aan de kwaliteitsvereisten voldoen. Dat wordt trouwens steekproefsgewijs gecontroleerd. Het is de bedoeling dat dergelijk initiatief met een vaste format en met begeleiding van de OVAM in elke regio kan worden opgestart. Groepsaankoop leent zich echter minder voor dak- en gevelbekleding van residentiële gebouwen, omwille van de talloze variatie in nieuwe bekledingsvormen en specifieke voorkeuren van bewoners. Daarvoor is steun via de renovatie- of andere premies meer geschikt.

Pleisterisolatie met asbest is een heikel punt. Om die reden heeft de OVAM de regie van dat proefproject sterker in handen genomen en in een hogere

cofinanciering voorzien. In het proefproject Antwerpen is de eerste dienstverlening het selecteren van een deskundige aannemer. De prijs ligt lager dan bij individuele bestellingen. Voorts wordt onderzocht welke cofinanciering nodig is opdat de particulier de instapdrempel voldoende laag vindt. Dat neemt niet weg dat de particulier die kost allicht niet begroot heeft bij de aankoop van zijn woning. Hij kan de verwijdering echter combineren met andere, soms wel gesubsidieerde ingrepen, wat ze haalbaar maakt.

De problemen met asbestdaken zonder dakgoten is in Nederland de grote trigger geweest om asbestdaken te verbieden. Pas nadien is men gestart om te bekijken hoe een flankerend en ondersteunend beleid kan worden opgezet. Pas recent is Nederland gestart met een state-of-the-artstudie over asbestverwerking. De OVAM vindt het verstandig om eerst alle facetten te onderzoeken en een beleidskader klaar te hebben vooraleer een verbod in te stellen. Zolang het dak er is, is er ergens een afdruiptzone. Door goede informatie kan aan mensen diets gemaakt worden daar zorgvuldig mee om te gaan. Meestal houdt de (vochtige) bodem de vezels vast. Enkel in drogere, zandigere omstandigheden zijn er risico's in de onmiddellijke omgeving.

De Vlaamse state-of-the-artstudie is enkele jaren geleden gevoerd met als doel de asbestverwerkingsmogelijkheden, in theorie of praktijk, in de omliggende landen in kaart te brengen. Daaruit heeft de OVAM twee technieken gedistilleerd die levensvatbaar zijn. Streefdoel is dat de verwerkingskost niet veel hoger mag zijn dan de huidige stortkost, zodat storten kan verboden worden. Een heikel punt is de hoeveelheid energie die voor beide technieken nodig is. Alle initiatieven botsen ook op de eindcontrole: wie controleert of de eindstof asbestvrij of -veilig is en geeft een toelating ze te gebruiken in andere stoffen door er een internationaal erkend certificaat of dergelijk aan toe te kennen. Dat is nodig opdat investeerders een businessplan kunnen opstellen om na te gaan of het dan ook economisch leefbaar is. Vlaanderen werkt nu aan dat kader, samen met de VITO, met zijn Nederlandse tegenhanger TNO, kennisinstellingen en universiteiten in Duitsland. Samen gaan ze na of een testinstallatie, met eventueel financiering van Europa, mogelijk is. De state-of-the-artstudie staat op de website van de OVAM onder het thema asbestafbouwbeleid.

Nutsbedrijven hebben vaak waterleidingnetten overgenomen van gemeenten, zonder enige registratie van de gebruikte materialen. Asbestwaterleidingen vormen nu geen risico. Er zijn geen contactmogelijkheden, en ze zijn niet onderhevig aan vertering. Naar aanleiding van een artikel in Eos daarover, heeft de minister het drinkwater laten controleren, maar daarbij zijn nooit asbestvezels aangetroffen. De Vlaamse Milieumaatschappij is de voornaamste betrokkene maar de OVAM heeft geen weet van wijzigingen in die inzichten. De drinkwatermaatschappijen voeren een streng beleid ter afbouw van drinkwaterleidingen met asbest, vooral bij grote infrastructuurwerken. De asbestbuizen worden echter niet verwijderd maar verlaten, maar vormen geen risico. Volgens de sector gaat het wel om ongeveer 40.000 km aan leidingen, vergelijkbaar met de situatie in Nederland.

De verplichting tot een asbestinventaris voor werkgevers is niet gelinkt aan het aantal werknemers. De vraagsteller verwacht mogelijks met de verplichting tot het aanstellen van een veiligheidscoördinator.

Het enige buitenlandse voorbeeld van een gestuurd afbouwbeleid is Nederland. Daar is er een subsidie van 4,50 euro per m². Dat is min of meer de asbestgerelateerde meerkost van de verwijdering, maar geen voldoende aanmoediging om de dakrenovatie te starten.

Dat de private verhuurmarkt een knelpunt is, beseft de OVAM maar al te goed. Het heeft daarover overleg lopen met het Departement en het kabinet Wonen. Zoals gezegd wordt er niet gedacht aan een aparte asbestpremie, maar aan een combinatie met bestaande stelsels.

De asbestinventarisverplichting die door de OVAM wordt beoogd is niet gekoppeld aan de vergunningsplicht voor bouwwerken. De toekomstige verplichte inventaris zal in eerste instantie gekoppeld worden aan de verkoop en verhuur, en zal algemeen verplicht worden tegen de mijlpaal. Enkel bij de sloopinventaris is er momenteel al een deel dat over asbest handelt. Bij niet-vergunningsplichtige sloopwerken is er nu dus inderdaad geen overzicht van de asbesthoudende stoffen.

Het klopt dat er heel wat verborgen of onbekende asbesttoepassingen zijn. Het gaat immers om meer dan 3500 toepassingen. Alle eenvoudig bereikbare variaties, zoals een aanrecht of bloempotten, zullen wel degelijk deel uitmaken van de inventaris die deskundigen maken.

Openbare besturen, scholen en kinderdagverblijven zijn inderdaad onderhevig aan de werkgeversverplichtingen. De asbestinventaris wordt gecontroleerd door de arbeidsinspectie. Het gebeurt echter vaker dat inzage gevraagd wordt in die inventaris door andere diensten om andere redenen, bijvoorbeeld de brandweer om de brandveiligheid te beoordelen. De opvolging van een strikte navolging van de veiligheidsregels is dus de taak van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

Een goede informatie van de bouwheer, met een lijst van de minimale veiligheidsvereisten die in de offerte moeten begroot zijn, kan helpen om onrealistisch lage offertes te weren. Lokale besturen kunnen wel degelijk een voorbeeldfunctie vervullen, ook omdat ze het dichtst bij de grootste doelgroep van de residentiële woningeigenaars staan.

Een vergelijking met het stookoliefonds of BOFAS acht de spreker niet logisch. Er is geen enkele van de circa 15 voormalige asbestverwerkende producenten nog actief, en er resten nog slechts twee rechtsoptvolgers. Daarom is de producentenverantwoordelijkheid niet zo gemakkelijk in te roepen.

Enkel Nederland stelt effectieve verbodsbepaling als doelstelling in de wet. Als echter de concrete acties bekeken worden, is Vlaanderen best ambitieus daar het de meest verregaande maatregelen uit de omringende landen combineert: de asbestinventaris bij verkoop of verhuur uit Frankrijk, het asbestdakenverbod uit Nederland, aangevuld met een verbod op gevelbekleding en andere risicovolle, bereikbare asbesthoudende materialen. Volgens alle huidige inzichten is asbestvrij niet haalbaar. Het streefdoel moet een veilig gebruik van de gebouwen zijn. Het klopt dat 90 percent van het asbestpassief in gewicht uitgedrukt, op daken en gevels zit. Elk gebouw dat voor 2000 gebouwd werd, heeft een grote kans dat er asbest in verwerkt zit en is dus een risicogebouw. Ruim 2,4 miljoen woningen vallen onder die categorie.

Het is inderdaad goed dat asbestverwijdering aangemoedigd wordt op momenten dat er toch werken zijn om de energieprestaties van de woning te verhogen, de verwijdering van het asbestdak waarop geen zonnepanelen mogen geplaatst worden, de verkoop of verhuur van een woning. De OVAM doet zijn uiterste best opdat de opstartfouten bij EPC's niet bij de asbestinventaris zouden voorkomen.

Het verbod in Nederland is een milieumaatregel. Als het niet gerespecteerd wordt, kan de overheid via milieuhandhaving door de lokale besturen, een regularisatie opleggen en desnoods onder bestuursdwang zelf uitvoeren. De

OVAM acht dat niet haalbaar gezien de schaalgrootte, maar beoogt wel een graduele heffing a rato van de dakoppervlakte of de hoeveelheid aanwezige asbest. Dat genereert inkomsten voor het lokale bestuur dat ook de grootste risico's draagt van het asbest op zijn grondgebied. Ook de leegstandsheffing werkt min of meer op die manier.

Niet elke plaasterisolatie is asbesthoudend, maar drie op de vier gevallen is dat wel. Er zijn inderdaad producten die het asbest impregneren of fixeren in afwachting van verwijdering.

2. Antwoorden van de minister

Minister *Joke Schauvliege* betreurt dat een parlementslid het onderwerp al in de media brengt tijdens de gedachtewisseling terwijl hij niet de moeite neemt naar de antwoorden te luisteren. Ook de kritische vragen die hij in het parlement zou stellen, heeft ze hier niet gehoord, wel in de pers gelezen. Toch antwoordt ze erop. De regering heeft wel degelijk iets gedaan met het onderzoeksrapport van de VITO uit 2013 – 'Onderzoek naar vrijstelling en verspreiding van vezels vanuit verweerde asbesthoudende dakbedekking'. Het jaar erop heeft ze een plan gelanceerd en proefprojecten uitgevoerd. De OVAM had gevraagd het definitieve plan in 2019 aan de regering te mogen voorleggen, maar die heeft dat een jaar vervroegd. Alles moet echter technisch, financieel en praktisch haalbaar zijn. Het plan asbestveilig Vlaanderen tegen 2040 is in tegenstelling tot in andere lidstaten, alomvattend en betreft niet alleen de golfplaten. De minister wil de asbestinventaris dit jaar nog in VLAREMA. De Inspectie van Financiën buigt zich daar op dit moment over, waarna er door de Vlaamse Regering over zal beslist worden.

Verschuillende proeven hebben aangetoond dat de asbesthoudende buizen geen probleem vormen voor het drinkwater. In die toepassing kunnen de buizen in principe immers niet verweren. Vlaanderen heeft samen met Italië gevraagd om asbestparameters in de Europese drinkwaternormen. En daarom staat de saturatie-index ondertussen in de ontwerpnorm.

IV. Bijkomende vragen en antwoorden

Rob Beenders weet dat de burger heel bezorgd is om asbest. Alle administraties hebben samen heel erg hun best moeten doen om de burgers uit te leggen waarom er voor de afbraak van een brug in Hasselt, waarbij asbest vrijkwam, geen asbestinventaris nodig was. Dat het risico slecht ingeschat is en er 50 percent meer slachtoffers zijn, is beklijvend. Ook dat Vlaanderen pas asbestveilig zal zijn in 2040, valt heel moeilijk uit te leggen. Hoe kan het beleid daar een normale sfeer over creëren? Zijn uitspraak over het ambitieniveau was helemaal niet verwijtend bedoeld maar ingegeven door bezorgdheid daarover.

Johan Danen vindt zijn vraag om een meer doortastend optreden geen paniekzaaiërij. Hij stelt elke week vast dat iemand ongewild en onnodig aan asbest blootgesteld wordt. Ook op grotere schaal zijn er geregeld incidenten, zoals de brug in Hasselt. Het parlement en ook de oppositie is daar op een genuanceerde manier mee omgesprongen. Een vals gevoel van veiligheid maar ook een vals gevoel van onveiligheid zijn uit den boze. Het is aan het beleid om een juiste risico-inschatting bekend te maken zodat vermijdbare blootstellingen niet meer plaatsvinden. Wat kan er gedaan worden in afwachting van het plan? Wat met de vele Vlamingen die dit en volgend jaar verbouwen en asbestkoord en/of -leidingen tegenkomen? Ook hun moet hulp geboden worden.

Bart Nevens weet dat heel wat lokale besturen zich zorgen maken over asbest bij brand. Is het mogelijk hen richtlijnen te verschaffen, bijvoorbeeld in een brochure?

Sven De Mulder beaamt dat de toon van de communicatie een evenwichtsoefening is tussen bewustwording en paniek zaaien. In Nederland is er al een paar keer paniek veroorzaakt, iets wat nergens toe bijdraagt. Hij pleit voor een nuchtere aanpak.

De OVAM heeft al twee leidraden voor lokale besturen. Die staan als toezichthouder en adviesverlener immers het dichtst bij de materie en bij de doelgroep. De eerste leidraad zegt welke stappen de gemeenten moeten ondernemen als de brandweer een asbestbrandhaard geblust heeft en veilig verklaard heeft. De tweede leidraad geldt voor andere asbestcalamiteiten, vrijwillig of onvrijwillig. Het past in de handhaving en helpt te bepalen hoe het proces-verbaal dient te worden opgemaakt, welke artikels er overschreden zijn enzovoort. Sinds vorig jaar organiseert de OVAM maandelijks asbestopleidingen voor medewerkers van lokale besturen, milieuambtenaars, technische medewerkers, wooninspecteurs, brandweerlui enzovoort, zowel in de hoofdzetel in Mechelen als op verplaatsing.

Tinne ROMBOUTS,
voorzitter

Rob BEENDERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

BOFAS	bodemsaneringsfonds voor tankstations
EPC	energieprestatiecertificaat
IVAREM	intergemeentelijke vereniging voor duurzaam afvalbeheer regio Mechelen
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLAREMA	Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen